

PEDAGOGIK JARAYONNING BOSQICHLARI

University of management

and future technologies

Umumiy pedagogika

Sodiqova Robiya

Annotatsiya: Ushbu maqolada pedagogik jarayonning mohiyati, uning tarkibiy qismlari va bosqichlari ilmiy-nazariy asosda yoritilgan. Pedagogik jarayon — o‘qituvchi va o‘quvchi hamkorligiga asoslangan, maqsadga yo‘naltirilgan tizimli faoliyat bo‘lib, shaxsning intellektual, ma‘naviy va kasbiy rivojiga xizmat qiladi. Maqolada jarayonning maqsadni belgilash, rejalashtirish, tashkil etish, boshqarish va natijani baholash bosqichlari batafsil tahlil qilingan.

Kalit so‘zlar: pedagogik jarayon, ta‘lim jarayoni, rejalashtirish, boshqarish, baholash, o‘qitish metodlari, ta‘lim texnologiyalari.

KIRISH

1. Pedagogik jarayon — ta‘lim va tarbiyaning yagona mazmunli tizimi bo‘lib, u o‘qituvchi va o‘quvchi o‘rtasidagi o‘zaro hamkorlikka asoslangan murakkab faoliyatdir. Ta‘lim sifatining yuksalishi, o‘quvchilarning bilim, ko‘nikma va malakalarini uzluksiz rivojlantirish, ularning mustaqil fikrlashi va kompetensiyalarini shakllantirish bevosita pedagogik jarayonning qanday tashkil etilishiga bog‘liq.

2. Hozirgi zamon ta‘limida pedagogik jarayonni zamonaviy texnologiyalar, innovatsion metodlar va shaxsga yo‘naltirilgan yondashuv asosida tashkil etish muhim ahamiyat kasb etadi. Jarayonning samaradorligi esa uning bosqichma-bosqich, izchil hamda ilmiy asoslangan holda amalga oshirilishiga bog‘liq. Shuning uchun ham pedagogik jarayonning har bir bosqichi alohida mazmunga ega bo‘lib, ular o‘zaro uzviy bog‘liq holda ta‘limning yakuniy natijasini belgilaydi.

Pedagogik jarayonning mohiyati va bosqichlari

1. Pedagogik jarayonning mohiyati

Pedagogik jarayon — o'qituvchi va o'quvchi o'rtasidagi o'zaro hamkorlikka asoslangan, maqsadli, izchil va tizimli faoliyat bo'lib, u o'quvchilarda bilim, ko'nikma va malakalarni shakllantirishga xizmat qiladi. Ushbu jarayonning quyidagi xususiyatlari uning mazmunini belgilaydi:

- Maqsadga yo'naltirilganlik – ta'limning aniq maqsadlarga asoslanishi;
- Tizimlilik – jarayonning bosqichma-bosqich tashkil etilishi;
- Izchillik – o'qitish faoliyatining mantiqiy davomiyligi;
- Faoliyatga asoslanganlik – o'quvchilarni mustaqil ishlashga undash;
- O'zaro hamkorlik – o'qituvchi va o'quvchi o'rtasidagi muloqot;
- Natijadorlik – yakunda aniq o'quv natijalariga erishish.

Mazkur xususiyatlarning uyg'unlashuvi pedagogik jarayonning samaradorligini oshiradi.

2. Pedagogik jarayonning bosqichlari

Maqsadni belgilash bosqichi

Pedagogik jarayonning avvalgi bosqichi — bu maqsadni aniq belgilash. Maqsad o'quv dasturi, davlat ta'lim standartlari va o'quvchilarning psixologik xususiyatlariga mos bo'lishi kerak. Maqsadlar quyidagi turlarga bo'linadi:

- Umumiy maqsad – fanning uzoq muddatli vazifasi;
- Xususiy maqsad – har bir mavzu uchun belgilangan natijalar;
- Shaxsiy maqsad – o'quvchining individual rivojlanishiga qaratilgan maqsadlar.

To'g'ri qo'yilgan maqsad darsning metodlari, mazmuni va kutilgan natijalarini belgilashda muhim o'rin tutadi.

O'quv materialini rejalashtirish bosqichi

Rejalashtirish — bu darsning mazmunini, uslubini va jarayonini oldindan belgilashdir. Ushbu bosqichda quyidagilar aniqlanadi:

- mavzuning asosiy g'oyasi va mazmuni;
- qo'llaniladigan pedagogik texnologiyalar;
- interaktiv metodlar;
- ko'rgazmali va texnik vositalar;

- topshiriq va mashqlar turlari.

To'g'ri rejalashtirilgan dars ta'lim jarayonining izchil va samarali o'tishini ta'minlaydi.

O'quv jarayonini tashkil etish bosqichi

Bu bosqich o'qituvchining bevosita amaliy faoliyati bilan bog'liq. O'qituvchi mavzuni bayon qiladi, o'quvchilarni dars jarayoniga jalb etadi, guruhli ishlash, muhokama, savol-javob kabi metodlardan foydalanadi. Zamonaviy ta'limda quyidagi metodlar keng qo'llaniladi:

- muammoli ta'lim;
- kichik guruhlarda ishlash;
- loyiha metodi;
- AKTdan foydalanish;
- integratsiyalashgan darslar.

Bu metodlar o'quvchilarning fikrlash doirasini kengaytiradi, ijodkorlik va mustaqillikni rivojlantiradi.

O'quvchilarning o'zlashtirish jarayonini boshqarish

O'qituvchi o'quvchilarning mavzuni qay darajada tushunayotganini kuzatadi, zarur hollarda yordam beradi, tushunmagan joylarni izohlaydi. Ushbu bosqichning asosiy vazifalari:

- o'quvchilar faolligini oshirish;
- o'z vaqtida metodik yordam berish;
- tushunmagan joylarni qayta yoritish;
- o'quvchilarda motivatsiya yaratish.

Boshqaruv jarayoni ta'limning uzluksizligini va sifatligini ta'minlaydi.

Natijani baholash va tahlil qilish bosqichi

Baholash pedagogik jarayonning yakuniy elementi bo'lib, o'quvchilarning bilim, ko'nikma va malakalarini aniqlashga xizmat qiladi. Baholash quyidagi turlar orqali amalga oshiriladi:

- Joriy nazorat – mavzuni o'rganish jarayonida o'quvchining holatini aniqlash;

- Oraliq nazorat – bo‘lim yoki bob bo‘yicha natijalarni tekshirish;
- Yakuniy nazorat – chorak, yarim yillik yoki yillik baholash;
- Kuzatish – o‘quvchining darsdagi faolligini o‘rganish;
- Testlar – standart topshiriqlar orqali bilimni aniqlash;
- Amaliy topshiriqlar – bilimni amalda qo‘llash darajasini tekshirish.

Baholash natijalari tahlil qilinadi, kamchiliklar aniqlanadi va ularni bartaraf etish choralari belgilanadi. Bu pedagogik jarayonning yanada takomillashuviga xizmat qiladi.

Xulosa

Pedagogik jarayon — o‘quvchining har tomonlama rivojlanishini ta’minlovchi murakkab, tizimli va maqsadga yo‘naltirilgan faoliyatdir. Uning har bir bosqichi ta’lim jarayonining samaradorligini belgilovchi muhim bo‘g‘in hisoblanadi. Maqsadni to‘g‘ri belgilash, darsni puxta rejalashtirish, o‘quvchilar faoliyatini boshqarish va natijani adolatli baholash pedagogik jarayonning yuqori sifatda amalga oshishiga olib keladi. Shunday ekan, pedagogik jarayonni to‘g‘ri tashkil etish ta’lim samaradorligi va o‘quvchi shaxsining kamol topishida muhim ahamiyatga ega.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR ;

1. Xaydarov. S.A. (2025). Oilaviy tarbiyada va maktab tarbiyasida yuzaga keladigan risklar. 16-son. 9-11.
2. Хайдаров С. (2024). Spiritual influence on child education in families. Web of Teachers: Inderscience Research. 2 (11). 203-205.
3. Хайдаров С. (2025). Oilalarda farzand tarbiyasiga ruhiy ta’sir etkazish. Modern Education and Development. 3 (17). 23-27.
4. Khaydarov S.A. (2025). The role of the use of fine arts in teaching the history of the country. Modern Education and Development. 3 (17). 28-33.
5. Xaydarov S.A. (2025). Ijtimoiy-gumanitar fanlarda raqamli metodlardan foydalanish yo‘llari. NEW RENAISSANCE international scientific journal. 2(1). 91-94.

6. Xaydarov S.A. (2025). Yoshlarda vatanparvarlik hissini tarbiyalashda Boburnoma asariga ishlangan miniatyuralarning ahamiyati. Til va adabiyot.uz. 2.11-12.
7. Khaydarov S.A. (2025). On analysis of family factors and social creativity issues in the study of the psychological portrait of educational institutions' leaders. Tuijin Jishu/Journal of Propulsion Technology ISSN: 1001-4055 Vol. 46 No. 2.
8. Хайдаров С. (2025). Pedagogik risklarni boshqarishning nazariy asoslari va globallashuv jarayonidagi ahamiyati. 3 (9). 261-265.